

Advies van de Ethische Codecommissie voor Musea

d.d. 14 september 2020

naar aanleiding van het adviesverzoek van de Museumvereniging

d.d. 4 juni 2020

Omgang met collectie bij dreigend faillissement

1. Het adviesverzoek

Inleiding

De Museumvereniging heeft de Ethische Codecommissie voor Musea (hierna: de Commissie) bij brief van 4 juni 2020 verzocht advies uit brengen over de vraag - samengevat weergegeven - hoe musea met de door hen in eigendom of beheer gehouden collectie moeten omgaan in het geval een museum failliet dreigt te gaan. De Museumvereniging schetst in haar brief de moeilijke situatie waarin musea zijn komen te verkeren door de coronapandemie en de daarmee gepaard gaande overheidsmaatregelen. Er bestaat een kans dat een aantal musea failliet zal gaan. De Museumvereniging vreest dat in geval van faillissement de curator de collectie van het museum geheel of gedeeltelijk door afstoting te gelde zal maken om crediteuren te voldoen. Daardoor kan collectie uit het publieke domein verdwijnen. Dit zou een verschraling betekenen van het aanbod en de publieke toegankelijkheid van het materiële natuurlijk en cultureel erfgoed. Het is een zwaarwegend publiek belang dat de toegankelijkheid van collecties niet verloren gaat.

De directeur van de Museumvereniging heeft het adviesverzoek in de vergadering van de Commissie van 15 juni 2020 toegelicht.

De Commissie heeft het adviesverzoek aldus opgevat dat het uiteen valt in een aantal vragen, namelijk:

- (i) Welke voorzorgsmaatregelen kan een museum, als er nog geen faillissementsdreiging is, nemen om te voorkomen dat de collectie bij een later faillissement onderdeel wordt van de failliete boedel, met het risico dat de collectie verdwijnt uit het publieke domein? (zie paragraaf 3)
- (ii) Welke maatregelen kan het museum bij acute faillissementsdreiging nemen? (zie paragraaf 4)
- (iii) In hoeverre is een curator in faillissement gebonden aan de Ethische Code voor Musea en de Leidraad Afstoten Museale Objecten (LAMO)? (zie paragraaf 5)

Ter inleiding zal de Commissie een aantal algemene opmerkingen maken over de juridische hoedanigheid van musea en de eigendomsverhoudingen rond collecties, aangezien die factoren van belangrijke invloed zijn op de beantwoording van de in dit advies behandelde vragen.¹

Werkwijze

De Commissie heeft dit adviesverzoek behandeld in haar vergaderingen van 15 juni 2020 en 17 juli 2020, waarbij aanwezig waren mr. R.W. Polak (voorzitter), mr. E. Campfens, prof. mr. dr. A.M. Hol, prof. dr. W.A.H. Modest, drs. L. Pelsers en drs. M.J. Ruiter. J.A. van Ooijen LL.M., MA fungeerde als secretaris. Een concept voor dit advies is voor een zienswijze voorgelegd aan de Museumvereniging. De ontvangen reactie is besproken en verwerkt. Het advies is vastgesteld tijdens de vergadering van 14 september 2020.

2. Juridische hoedanigheid van het museum en eigendom van de collectie

Musea kunnen, in grote lijnen, bestaan in twee verschillende juridische hoedanigheden. Zij kunnen onderdeel zijn van een publiekrechtelijke rechtspersoon (bijvoorbeeld gemeentelijke musea die niet zijn verzelfstandigd en dus onderdeel uitmaken van de gemeente), of zij kunnen private rechtspersonen zijn. In dat laatste geval zijn het meestal stichtingen.

Musea kunnen zelf eigenaar zijn van de collectie die zij bewaren en exposeren, maar in veel gevallen zijn ze dat niet. Dan beheren zij de collectie voor een andere eigenaar. Mengvormen, waarbij een museum eigenaar is van een deel van de collectie en van een ander deel niet, komen eveneens voor.²

Als een museum geen eigenaar is, dan is er altijd een andere eigenaar. Die eigenaar kan op zijn beurt een publiekrechtelijke rechtspersoon zijn, zoals een gemeente, maar ook een private persoon (dus een particulier) of een private rechtspersoon (een stichting, vereniging of vennootschap).

Bij de beantwoording van het adviesverzoek kunnen dus de volgende situaties worden onderscheiden:

- 1.a. Het museum is onderdeel van een publiekrechtelijke rechtspersoon die tevens eigenaar is van de collectie.
- 1.b. Het museum is onderdeel van een publiekrechtelijke rechtspersoon en geen eigenaar van de collectie, terwijl de eigenaar een andere publiekrechtelijke rechtspersoon is.
- 1.c. Het museum is onderdeel van een publiekrechtelijke rechtspersoon en geen eigenaar van de collectie, terwijl de eigenaar een private (rechts)persoon is.

¹ De Commissie heeft eerder geadviseerd over vraagstukken rond de omgang met collectie bij sluiting van musea in het advies betreffende Afstoting van een collectie bij sluiting van een museum (20 november 2018), te vinden op www.museumvereniging.nl/afstoting-van-de-collectie-bij-sluiting-van-een-museum, en in het advies betreffende Afstoting buiten het domein van geregistreerde musea (29 april 2020), te vinden op www.ethischecodevoormusea.nl.

² Waar staat 'collectie' kan ook worden gelezen 'collectieonderdeel'.

- 2.a. Het museum is een private rechtspersoon en eigenaar van de collectie.
- 2.b. Het museum is een private rechtspersoon en geen eigenaar van de collectie, terwijl de eigenaar een publiekrechtelijke rechtspersoon is.
- 2.c. Het museum is een private rechtspersoon en geen eigenaar van de collectie, terwijl de eigenaar een andere private (rechts)persoon is.

Faillissementsrisico's voor de collectie doen zich met name voor als *de eigenaar* van de collectie failliet dreigt te gaan. Faillissement van een museum dat geen eigenaar is van de collectie levert dus geen directe risico's op voor de eigendomssituatie rond de collectie, maar mogelijk wel voor de toegankelijkheid ervan. Hierop wordt later in het advies ingegaan.

Daarnaast kan worden opgemerkt dat faillissement van publiekrechtelijke rechtspersonen hoogst onwaarschijnlijk is. Het risico dat een collectie door een curator te gelde zal worden gemaakt vanwege een faillissement is daarom nauwelijks aanwezig in de situaties 1.a., 1.b., 1.c. en 2.b. (dat wil zeggen: alle situaties waarin het museum zelf onderdeel van een publiekrechtelijke rechtspersoon is, dan wel de collectie eigendom van een publiekrechtelijke rechtspersoon is).

In het vervolg van dit advies zal de Commissie waar nodig verwijzen naar bovenstaande situaties. Nu al kan worden opgemerkt dat situatie 2.a. (het museum is een private rechtspersoon én eigenaar van de collectie) de meest risicovolle is vanuit het oogpunt van de vraagstelling in dit advies.

Dit advies gaat primair over de toepassing van de Ethische Code en de LAMO en richt zich daarom op (rechts)personen die hebben toegezegd deze zelfreguleringsinstrumenten te volgen, waaronder alle geregistreerde musea.³

3. Welke voorzorgsmaatregelen kan een museum, als er geen faillissementsdreiging is, nemen om te voorkomen dat de collectie bij een later faillissement onderdeel wordt van de failliete boedel, met het risico dat de collectie verdwijnt uit het publieke domein?

A. Musea behoren volstrekte duidelijkheid te hebben over hun juridische hoedanigheid en de eigenaar of eigenaren van de collectie. Zoals geschetst in paragraaf 2 zijn er verschillende combinaties mogelijk, die bovendien kunnen verschillen per deelcollectie of object. Het verdient aanbeveling de eigendomssituatie op objectniveau helder te hebben. Dit omvat ook de langdurige bruiklenen die al lange tijd lopen en waarover de afspraken in het (verre) verleden mogelijk niet of niet goed zijn vastgelegd. Zo nodig dient nadere vastlegging plaats te vinden. Op die manier wordt het risico verminderd dat bij faillissement objecten ten onrechte tot de failliete boedel worden gerekend. Overigens vloeit de eis van behoorlijke documentatie van eigendomsverhoudingen ook voort uit de artikelen 2.18 en 2.20 Ethische Code, los van enige faillissementsdreiging.

De Ethische Code stelt hierover in artikel 2.20: *“Museale collecties worden gedocumenteerd overeenkomstig algemeen aanvaarde maatstaven. De documentatie behelst een volledige*

³ Voor de praktische afwikkeling rond de sluiting van een museum wordt verwezen naar de ‘Leidraad Sluiting Musea’, ontwikkeld door de Museumconsulenten, de Museumvereniging en CollectieConsult (oktober 2013), te vinden op de [website van de Museumconsulenten](#).

identificatie en beschrijving van elk object, zijn context, provenance, conditie, behandeling en huidige standplaats. De gegevens worden bewaard in een veilige omgeving en voorzien van zoeksystemen die toegang verschaffen tot de informatie aan museummedewerkers en andere toegelaten gebruikers.”

Mogelijk bevinden zich in de collectie van een museum voorwerpen waarover voormalige eigenaren rechten kunnen uitoefenen, bijvoorbeeld omdat deze in strijd met (internationale) regelgeving zijn weggevoerd uit het land van oorsprong, omdat het Nazi- of koloniale roofkunst betreft of omdat de voorwerpen ooit onder bepaalde voorwaarden zijn geschonken (bijvoorbeeld dat ze niet vervreemd of verplaatst mogen worden). Het museum dient bij aanwijzingen dat van een dergelijke situatie sprake is, de eigendomsgeschiedenis van voorwerpen te onderzoeken en, mocht dat onderzoek daartoe aanleiding geven, contact op te nemen met potentiële rechthebbenden. Het verdient de voorkeur om in onderling overleg en voorafgaand aan een standpunt over afstoting dergelijke kwesties tot een oplossing te brengen. Zie onder meer de artikelen 2.2, 2.3, 6.3 en 6.4 van de Ethische Code.

B. Uit paragraaf 2 kan worden afgeleid dat in situatie 2.a. (het museum is een private rechtspersoon en eigenaar van de collectie) het splitsen van de exploitatie van het museum en de eigendom van de collectie de meest effectieve voorzorgsmaatregel is om de collectie te beschermen tegen faillissement van het museum. Die splitsing dient ertoe te leiden dat de eigendom van de collectie wordt ondergebracht in een aparte rechtspersoon (dat wil zeggen: apart staand van het museum zelf), zoals bijvoorbeeld een stichting. In het ideale geval vormt het in eigendom hebben van de collectie de hoofdactiviteit van die aparte rechtspersoon en onderneemt die rechtspersoon daarnaast geen risicovolle activiteiten.⁴

Een splitsing als hier geschetst is bij veel musea inmiddels al gerealiseerd, op zijn minst ten aanzien van een deel van de collectie. Het is van belang over een dergelijke splitsing volstreekte transparantie te geven, bijvoorbeeld op de website en in jaarverslagen, zodat hierover geen onduidelijkheid kan ontstaan bij derden, in het bijzonder crediteuren van het museum.

Hierbij past verder de kanttekening dat het aanbrengen van een dergelijke splitsing moet plaatsvinden op een moment waarop het museum in rustig vaarwater verkeert. Indien een faillissement eenmaal in de lucht hangt, kan het afsplitsen van collectie op onoverkomelijke juridische obstakels stuiten, omdat het niet is toegestaan om bij dreigend faillissement (onderdelen van) de boedel buiten bereik van de crediteuren te brengen zonder dat daar een adequate financiële compensatie tegenover staat (zgn. paulianeus handelen). Een museum dat in het stadium van een dreigend faillissement niettemin overweegt collectie af te splitsen en onder te brengen in een andere rechtspersoon, behoort daarover juridisch advies in te winnen.

C. Raadzaam is ook een volledige en grondige collectiewaardering te maken inclusief de langdurige bruiklenen.⁵ Deze collectiewaardering kan (onder meer) leiden tot het pro-actief formuleren van ‘afstotingsbeleid’ als onderdeel van het collectieplan. In een weloverwogen

⁴ Met ‘risicovolle activiteiten’ wordt hier bedoeld: activiteiten die tot grote financiële verplichtingen kunnen leiden, met het risico dat die niet kunnen worden nagekomen, waardoor faillissementsrisico’s ontstaan.

⁵ Op basis van de publicatie [‘Op de museale weegschaal’](#), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2013.

afstotingsbeleid kan worden geformuleerd óf - indien de noodzaak zich voordoet - onderdelen van de collectie kunnen worden afgestoten en zo ja, welke onderdelen. Zo wordt invulling gegeven aan artikel 2.13 van de Ethische Code: *"Het besluit tot afstoting van een object wordt alleen genomen na afweging van de volledige betekenis van het object, de aard ervan (al dan niet vervangbaar), juridische positie en mogelijk verlies van publiek vertrouwen dat hieruit zou kunnen voortvloeien."*

Dit sluit tevens aan bij de LAMO op pag. 16: *"De motivering en criteria voor de selectie van voorwerpen die u gaat plaatsen op de Afstotingsdatabase zijn gebaseerd op inhoudelijke gronden en komen voort uit het afstotingsplan uit uw collectieplan."*

Door deze afweging te baseren op een voorafgaande grondig uitgevoerde collectiewaardering en vast te leggen in het collectieplan, kan het museum - indien de nood van afstoting zich voordoet - het besluit tot afstoting zorgvuldig nemen en transparant maken welke afwegingen daaraan ten grondslag hebben gelegen. Het formuleren van afstotingsbeleid vergt tijd. Het verdient daarom aanbeveling om dit alvast te doen wanneer het museum zich in rustig vaarwater bevindt.

D. De LAMO vermeldt op pag. 16: *"Afstoten heeft altijd als doel de kwaliteit en samenstelling van de collectie te verbeteren en/of objecten een plaats te geven waar ze beter functioneren."*

Dit is een uitwerking van artikel 2.16 van de Ethische Code, waarin staat: *"Museale collecties dienen een publiek belang en mogen niet worden ingezet voor het maken van winst. Geld of vergoeding, ontvangen vanwege de afstoting van objecten uit een museale collectie wordt alleen gebruikt ten gunste van die collectie, in beginsel voor het verwerven van nieuwe objecten."*

Deze formulering duidt erop dat het niet de bedoeling is om met de opbrengst uit afstoting het museum als instelling draaiende te houden. In de Ethische Code en de LAMO staat het behoud van de museale collecties voorop. Uit de woorden *"in beginsel"* komt echter ook naar voren dat uitzonderingen denkbaar zijn. Voorop staat het zwaarwegende publieke belang van het behoud en de toegankelijkheid van de collectie. De kern van de tweede zin van artikel 2.16 van de Ethische Code is daarom dat de opbrengst *"ten gunste van"* de collectie wordt aangewend. Een reële en acute dreiging dat een volledige collectie wegens faillissement voor het publiek verloren zou gaan door gedwongen verkoop door een curator, kwalificeert naar het oordeel van de Commissie onder omstandigheden dan ook als een dergelijke uitzondering.

Aan de afstoting dient in ieder geval het collectieplan en daarin opgenomen afstotingsbeleid ten grondslag te liggen en de LAMO dient gevolgd te worden. Om zeker te stellen dat er geen derden zijn die mogelijk rechten hebben op de specifieke objecten dient tevens de herkomst van een voorwerp duidelijk te zijn, zoals bepaald in artikel 2.3 van de Ethische Code (zie ook hierboven onder A.). Voorts dient het museum, om de opbrengst van de verkoop aan te wenden *"ten gunste"* van de collectie maar *anders dan* voor de verwerving van nieuwe objecten, namelijk voor het behoud van de publieke toegankelijkheid van (het overgrote deel van) de collectie, aannemelijk te maken dat het voortbestaan van het museum in het geding is, met andere woorden: dat zonder deze maatregel het museum niet zou kunnen overleven. Voorts dient de omvang van de afstoting niet groter te zijn dan voor dit doel noodzakelijk is.

Overigens zal het museum, indien een faillissement nadert, ermee rekening moeten houden dat afstoting op juridische obstakels stuit als crediteuren daardoor benadeeld zouden worden (het onder B. genoemde verbod op paulianeus handelen). In het geval van een

voorgenomen afstoting bij een dreigend faillissement is het daarom noodzakelijk daarover juridisch advies in te winnen.

E. Voor de situaties 1.a., 1.b., en 2.b. (waarin de eigenaar van de collectie een publiekrechtelijke rechtspersoon is) geldt het volgende. Het risico op verlies van de eigendom van de collectie is in die situaties heel klein, aangezien faillissement van publiekrechtelijke rechtspersonen vrijwel uitgesloten is. Wel is denkbaar dat een publiekrechtelijke rechtspersoon besluit het museale onderdeel te sluiten en daarmee de museale functie te beëindigen. Dan kan de publieke toegankelijkheid van de collectie in het nauw komen. Publiekrechtelijke rechtspersonen zijn gebonden aan de relevante regels in de Erfgoedwet, maar in beginsel niet aan de Ethische Code en de LAMO, tenzij zij tevens geregistreerde musea zijn. Van een publiekrechtelijke rechtspersoon mag wel worden verwacht dat deze zich verantwoordelijk acht voor beheer en behoud van de publieke collectie waarvan hij eigenaar is. Het verdient aanbeveling dat het museum vooraf door middel van een convenant met het bestuur van de publiekrechtelijke rechtspersoon afspraken maakt over het waarborgen van de continuïteit van de publieke toegankelijkheid van de collectie in het geval dat het museum zou sluiten.

F. In de situaties 1.c. en 2.c., waarin het museum niet zelf eigenaar is en de eigenaar een private rechtspersoon is (bijvoorbeeld een stichting, vennootschap of private persoon) is het aan te bevelen ook voorzorgsmaatregelen te nemen voor het geval die eigenaar de collectie wenst te verkopen. Private rechtspersonen die zelf geen geregistreerd museum zijn, zijn niet gebonden aan de Ethische Code of de LAMO. Het staat hen in beginsel dus vrij om objecten uit de collectie te verkopen aan wie zij willen, behoudens de wettelijke belemmeringen die gelden voor beschermde cultuurgoederen op basis van de Erfgoedwet. Het verdient daarom aanbeveling in de bruikleenovereenkomst of de beheerovereenkomst tussen het museum en de private eigenaar zo mogelijk op te nemen dat de private eigenaar toezegt dat hij, in het geval van een voornemen tot verkoop, ook de LAMO zal volgen, althans in de geest van de LAMO zal handelen. Op die manier wordt bevorderd dat de collectie binnen het publieke domein blijft.

Indien de private eigenaar zélf failliet dreigt te gaan, zal verkoop naar alle waarschijnlijkheid door de curator worden gedaan in het kader van de vereffening van de boedel. De curator kan in beginsel (bruikleen-, beheer- of andere) overeenkomsten van de failliete eigenaar met derden, zoals in dit geval het museum, door opzegging beëindigen. Zie verder paragraaf 5.

G. Voorts kan het vanuit het oogpunt van bescherming van cultureel erfgoed gunstig zijn om een object dat daarvoor in aanmerking komt onder de aandacht van de Minister te brengen om het te laten aanwijzen als beschermd cultuurgoed in de zin van artikel 3.7 van de Erfgoedwet. Daarmee wordt de kans op uitvoer uit Nederland verkleind. Musea dienen zich ervan bewust te zijn dat zij hier proactief moeten handelen, want aanwijzing gaat niet vanzelf.⁶

Ook is de Staat op basis van artikel 2.6, vijfde lid van de Erfgoedwet verplicht om cultuurgoederen of verzamelingen aan te nemen die voldoen aan de aanwijzingscriteria en

⁶ Hierop is ook gewezen in het rapport 'Van terughoudend naar betrokken' van de adviescommissie bescherming cultuurgoederen (commissie-Pechtold), 30 september 2019, pag. 11. Het rapport is te vinden hier: www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2019/09/30/advies-bescherming-cultuurgoederen

die om niet en zonder belastende voorwaarden aan de Staat worden overgedragen. Op die manier kunnen objecten in ieder geval behouden blijven voor het publieke domein.

4. Welke maatregelen kan het museum bij acute faillissementsdreiging nemen?

Dit betreft de fase waarin faillissement onafwendbaar lijkt of is, maar het faillissement nog niet door de rechter is uitgesproken en er nog geen curator is benoemd.

Indien een museum met acuut faillissement wordt bedreigd en zelf eigenaar van de collectie is (situatie 2.a), zijn verschillende mogelijkheden om de collectie veilig te stellen niet meer mogelijk vanwege het verbod op paulianeus handelen (het verbod op het onttrekken van goederen aan de failliete boedel), zoals in paragraaf 3, onder B. en D., toegelicht. Wel verdient het aanbeveling om de maatregelen die in paragraaf 3, onder A. en C., zijn geadviseerd, alsnog te nemen, indien dat nog niet is gebeurd.

Indien objecten onder voorwaarden in de collectie zijn opgenomen, zoals bijvoorbeeld bij schenkingsovereenkomsten, vruchtgebruik of nalatenschappen, dienen deze voorwaarden te worden nagelopen om te beoordelen of de objecten onder de omstandigheden dienen te worden teruggegeven aan bijvoorbeeld schenker of erfgenamen dan wel of er andere afspraken zijn gemaakt. Mogelijk is bij een schenking bijvoorbeeld als ontbindende voorwaarde opgenomen dat de geschonken objecten tentoongesteld (blijven) worden. Indien teruggave wordt overwogen, is ook hier het inwinnen van juridisch advies van belang, vanwege het risico dat crediteuren op goede gronden kunnen stellen daardoor te worden benadeeld.

Indien het voornemen bestaat objecten te verkopen waarvan de herkomst aannemelijk maakt dat er belangstelling tot verwerving is bij een gemeenschap van herkomst die geen geldige juridische aanspraak op teruggave om niet heeft of bij (een nazaat van) een oorspronkelijk eigenaar voor wie hetzelfde geldt, dan behoort het museum de gemeenschap van herkomst of de desbetreffende (nazaat van de) oorspronkelijk eigenaar op de voorgenomen verkoop te attenderen. Zie ook paragraaf 3 onder A.

Objecten die in bruikleen waren of voor een andere eigenaar worden beheerd, kunnen het best alvast worden geretourneerd, of in ieder geval dienen bruikleenovereenkomsten en beheerovereenkomsten ter inzage gereed te zijn om ervoor te zorgen dat direct kan worden aangetoond dat de objecten waarop zij betrekking hebben niet tot de failliete boedel behoren.

Het museum zou ook moeten overwegen om objecten die van zodanig belang zijn dat zij als 'onvervangbaar en onmisbaar [behoren] te worden behouden voor het Nederlands cultuurbezit' (artikel 3.7 van de Erfgoedwet), aan de Nederlandse Staat voor een reële prijs te koop aan te bieden. De beperkingen die voortvloeien uit het gestelde in paragraaf 3 onder D. gelden ook hier.

Overdracht om niet aan de Staat, als bedoeld in paragraaf 3 onder G., zal wegens het risico van paulianeus handelen in het algemeen juridisch niet aanvaardbaar zijn.

Voorts wordt aanbevolen zo snel mogelijk contact op te nemen met de grootste crediteuren. Dit zullen vaak zijn: de verhuurder, het UWV en de Belastingdienst. Zo kunnen laatste pogingen worden gedaan om het faillissement nog af te wenden, zoals

onderhandelingen over betalingsuitstel of een andere betalingsregeling of een verzoek om surséance. Ook kunnen onderhandelingen worden gevoerd met mogelijke kredietverstrekkers over een doorstart. Indien (grote) crediteuren zelf behoren tot de overheid valt mogelijk een regeling te treffen, wellicht door overdracht van een deel van de collectie aan de overheid, waardoor publieke toegankelijkheid behouden kan blijven. Het verdient aanbeveling bij dergelijke onderhandelingen juridische bijstand in te schakelen.

In geval het museum de rechtsvorm van een stichting of andere private rechtspersoon heeft, wordt aanbevolen dat het bestuur ook ná faillissement aanblijft, in plaats van direct af te treden zodra een curator is benoemd, zoals soms gebeurt. Op die manier blijft het failliete museum vertegenwoordigd en kan het bestuur zo nodig ook namens het museum met de toezichthoudende rechter-commissaris contact opnemen indien de curator beslissingen neemt die vanuit het oogpunt van het openbaar kunstbezit ongewenst zijn.

Voor advies kan ook contact worden opgenomen met het 'Coördinatieteam collecties in crisis', een initiatief van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de Museumconsulenten.⁷

5. In hoeverre is een curator in faillissement gebonden aan de Ethische Code voor Musea en de Leidraad Afstoten Museale Objecten (LAMO)?

De curator is belast met het beheer en de vereffening van de boedel met als doel het te gelde maken van de boedel voor het voldoen van de schulden aan de crediteuren. Aan contractuele verplichtingen van de gefailleerde (het museum) kan de curator in beginsel door opzegging ontkomen. Dat betekent dat overeenkomsten bijvoorbeeld tussen het museum als bruikleengever en een derde als bruikleennemer niet in de weg staan aan verkoop van de collectie. De curator is in beginsel ook niet gebonden aan de Ethische Code voor Musea of de LAMO, aangezien dit zelfregulering binnen de museale sector is.

Wel kunnen 'belangen van maatschappelijke aard' onder omstandigheden voorrang krijgen boven die van individuele schuldeisers. Welke 'belangen van maatschappelijke aard' zwaarwegend genoeg zouden zijn voor het oordeel dat die voorrang moeten krijgen boven het belang van individuele schuldeisers, is niet op voorhand, en zeker niet in zijn algemeenheid, met zekerheid te zeggen, maar zal naar de omstandigheden van het individuele geval door de rechter worden beoordeeld. Het is mogelijk dat naleving van museale regelgeving in het belang is van de boedel, omdat dit de kring van potentiële kopers van af te stoten objecten in kwaliteit verbetert doordat afstoting met inachtneming van de LAMO de aandacht van meer gespecialiseerde geïnteresseerden trekt.

Indien een curator bereid is om de Ethische Code en de LAMO na te leven bij het vereffenen van de boedel van een failliet museum, kan hij dat standpunt bij de rechter-commissaris verdedigen. Voor het bestuur van een failliet museum zijn de mogelijkheden om een curator tot naleving van de Code en de LAMO te dwingen via de rechter-commissaris, beperkt. Indien een museum overweegt dergelijke stappen te nemen, dan is het aan te bevelen om juridisch advies in te winnen.

⁷ Informatie en contactgegevens van het Coördinatieteam collecties in crisis zijn te vinden in de nieuwsbrief [Update Collecties en Musea, nr. 3 van 2020](#).

6. Conclusie

Het is van belang om voorzorgsmaatregelen voor de onverhoopte situatie van een dreigend faillissement zo vroeg mogelijk te treffen. De aanbevelingen geformuleerd in paragraaf 3, onder A tot en met F, zijn het meest effectief indien deze worden toegepast in een fase waarin een faillissement nog in het geheel niet aan de orde is. De aanbevelingen in paragraaf 3, onder A en C, zijn ook kort voor een faillissement nog van belang. De aanbevelingen uit paragraaf 4 zijn geen 'voorzorgsmaatregelen', maar hebben tot doel de negatieve gevolgen van een faillissement voor de collectie te beperken.

* * *